

Л. В. Рускуліс   *Миколаївський національний університет імені*
В. О. Сухомлинського

УРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Рускуліс Л. В.

Урахування психологічних особливостей студентського віку в процесі підготовки майбутнього вчителя української мови

У статті аналізуються особливості юнацького віку, зазначається, що у цей період найактивніше відбувається формування більшості психічних функцій, швидкий розвиток інтелектуальних можливостей людини, становлення характеру, світогляду молодих людей; окреслюються типові риси сучасного молодого покоління: покладання на власні сили та можливості, прагнення здобувати висококваліфіковану освіту, що в майбутньому забезпечить можливість самостверджуватися та самореалізовуватися; визначається, що психологічним критерієм переходу від підліткового до юнацького віку є різка зміна внутрішньої позиції, зміна ставлення до майбутнього, яке стає головним виміром; підкреслюється важливість урахування професійного мислення у процесі підготовки майбутнього вчителя української мови, відтак наголошується, що високий рівень професіоналізму пов'язаний із теоретичним, творчим, часто інтуїтивним мисленням і розвиненим практичним інтелектом; зазначається важливість формування здібностей до наукового мислення; характеризується мовленнєвий розвиток студента як система психофізіологічних, мовленнєвих, когнітивних, креативних, світоглядних, духовних якостей особистості, що забезпечують певний рівень змістовності, суспільної значущості та цінності, виразності, мовної довершеності, комунікативної доцільності висловлювання, у цілому його ефективності; відводиться значна увага аналізу особливостей пам'яті, що досягає найвищого рівня розвитку в цьому віці, професіоналізації уваги та розвитку художньої й наукової уяви.

Ключові слова: юнацький вік, психічні функції, психічні процеси.

Рускулис Л.В.

Учет психологических особенностей студенческого возраста в процессе подготовки будущего учителя украинского языка

В статье анализируются особенности юношеского возраста, отмечается

активное формирование большинства психических функций, быстрое развитие интеллектуальных возможностей человека, становления характера, мировоззрения молодых людей; определяются типичные черты современного молодого поколения: возложение на собственные силы и возможности, стремление получать высококвалифицированное образование, что в будущем обеспечит возможность самоутвердиться и самореализоваться; определяется, что психологическим критерием перехода от подросткового к юношескому возрасту является резкое изменение внутренней позиции, отношения к будущему, которое становится главным измерением; подчеркивается важность учета профессионального мышления в процессе подготовки будущего учителя украинского языка, отмечается, что высокий уровень профессионализма связан с теоретическим, творческим, часто интуитивным мышлением и развитым практическим интеллектом; отмечается важность формирования способностей к научному мышлению; характеризуется речевое развитие студента как система психофизиологических, речевых, когнитивных, креативных, мировоззренческих, духовных качеств личности, которые обеспечивают определенный уровень содержательности, общественной значимости и ценности, выразительности, языкового совершенства, коммуникативной целесообразности высказывания, в целом его эффективности; отводится значительное внимание анализу особенностей памяти, которая достигает наивысшего уровня развития в этом возрасте, профессионализации внимания и развития художественного и научного воображения .

Ключевые слова: юношеский возраст, психические функции, психические процессы.

Протягом історії людства процес дорослішання стає більш тривалим у міру зростання вимог (професійних, правових, моральних тощо), що висуваються до члена соціуму, і з урахуванням можливостей суспільства нести додаткові витрати на тривале утримання та навчання підростаючого покоління. Юнацький вік виділився історично недавно, а універсальним феноменом, що охоплює і хлопчаків, і дівчат, усі прошарки суспільства, став тільки з кінця XIX ст. Це обумовлено, з однієї сторони, розвитком індустріалізації та урбанізації [6, с. 469], з іншої – процесом інтенсифікації досліджень у галузі педагогіки та методики викладання у вищій школі [12, с. 352].

Відтак, старший юнацький вік або студентський вік – це особливий віковий період переходу від старшого шкільного віку до дорослості, місток між дитинством і дорослим життям; особлива складова суспільства, яка має як типові для сучасної молоді риси, так і особливості [12, с. 352 – 353].

Проблему дослідження особливостей юнацького віку досліджували у своїх працях відомі психологи, педагоги та лінгводидакти Л. Василенко, В. Вітвіцька, А. Гончарук, Д. Дубравська, М.Євтух, Г. Костюк, О. Лазуренко, С. Максименко, Р. Павелків, В. Поліщук, В. Рибалка, В. Роменець, М. Савчин, В. Скуратівський, Ю. Трофімов, Т. Туркот, Я. Цехмістер та ін.

Мета статті: проаналізувати психологічні особливості студентського віку та значення їх урахування в процесі підготовки майбутнього вчителя української мови.

Характерними рисами юнацького віку є максималізм суджень, своєрідний егоцентризм: висуваючи свої теорії, студент дуже часто поводить себе так, ніби оточуючі повинні підпорядковуватися його теоріям, а не теорії – об'єктивній дійсності. Прагнення довести свою незалежність і самобутність можуть супроводжуватися типовими поведінковими реакціями, зокрема зневажливим ставленням до порад батьків чи викладачів, недовірою і критикою стосовно старших поколінь, іноді відвертою немотивованою протидією. І в той же час для юнацтва характерними є сугестивність і конформізм відносно впливу ровесників, що обумовлює однаковість інтересів, смаків, стилів поведінки (жаргон, музика, мода тощо).

У соціальній позиції студента, як зауважує С. Вітвіцька, останнім часом сталися суттєві зміни: він став критичним, активним, прагне раціонально використовувати свій навчальний час, зусилля, матеріальні ресурси. Студент припускає, що він може висловити власне незадоволення кваліфікацією викладача; причому втрачається та стабільність, що ґрунтувалася на взаєминах старшого і молодшого, досвідченого і недосвідченого. Студенти відчують тягар втрати моральних орієнтирів, і тому хотіли б бачити у викладачеві взірць позитивної та життєстверджуючої стратегії особистості, яка перемагає [2, с. 112 – 113].

М. Савчин підкреслює, що протягом юнацького віку особистість досягає високого рівня інтелектуального розвитку, збагачує ментальний досвід, уперше масштабно роздивляється свій внутрішній світ, свою індивідуальність, формує

цілісний Я-образ, самовизначається у життєвих і професійних планах, осмислено спрямовує свій погляд у майбутнє, що свідчить про перехід її до етапу дорослості [10, с. 257]. У молодій людини виникає проблема вибору життєвих цінностей. Юність прагне сформувати внутрішню позицію стосовно себе («Хто я?», «Яким я повинен бути?»), стосовно інших людей, а також до моральних цінностей. Саме в юності молода людина свідомо обирає своє місце серед категорій добра і зла [6, с. 268].

Отже, у період юності відбувається формування: *самосвідомості* як цілісного уявлення про себе, емоційного ставлення до власного «я», самооцінки своєї зовнішності, поведінки, розумових, вольових, моральних якостей, усвідомлення своїх позитивних і негативних рис, на основі чого виникають мотиви вдосконаленості особистості та самовиховання; *світогляду*, як системи поглядів, знань, переконань, власної життєвої філософії, що спирається на засвоєну раніше систему знань і здатність до абстрактно-теоретичного мислення; *індивідуальності*, що знаходить вияв у створенні власних теорій сенсу життя, кохання, щастя тощо [12, с. 355].

Одна з особливостей процесу навчання у вищих навчальних закладах полягає в тому, що за своїм змістом цей процес є суспільним, а за формою – особистісно-індивідуальним, безпосередньо пов'язаним з особистостями викладача і студента. Студент є об'єктом педагогічної діяльності. Результати діяльності педагога матеріалізуються в якості знань випускника ВНЗ, спрямованості особистості, професійних уміннях, рисах характеру тощо. Своєрідність студента як об'єкта педагогічної діяльності знаходить вияв у тому, що він водночас є і суб'єктом діяльності: учасником навчально-пізнавальної, науково-дослідної, комунікативної діяльності, а має також власну життєву мету, способи її досягнення, свої можливості. І від того наскільки викладач буде знати індивідуальні особливості студента й ураховувати їх у навчальному процесі залежить як результат взаємодії в системі «викладач – студент», так і кінцевий результат вищого навчального закладу – рівень фахової підготовки майбутнього вчителя української мови, розвитку його випускників [12, с. 351].

Отже, одним із найяскравіших виявів особистості є її індивідуальність – своєрідне, неповторне сполучення таких психологічних особливостей людини як характер, темперамент, особливості перебігу психічних процесів (сприймання, пам'яті, мислення, мовлення, почуттів, волі), особливості її мотиваційної сфери [5, с. 361 – 363].

Як зазначають психологи, характерний рівень когнітивного розвитку в юності – формально-логічне, формально-операційне **мислення**. Це абстрактне, теоретичне, гіпотетико-дедуктивне мислення, що не пов'язане з конкретними умовами зовнішнього середовища, існуючими в певний момент.

Одним із важливих новоутворень інтелектуальної сфери в юнацькому віці, на думку психологів, стає розвиток теоретичного мислення [6, с. 289]. Воно складається з трьох основних компонентів: *теоретичного аналізу* (дає змогу визначити внутрішню суттєву основу, властивість предметів і явищ та абстрагуватися від зовнішніх несуттєвих особливостей); *змістової рефлексії* (забезпечує пошук і розгляд суттєвої задачі власних дій, що допомагає людині мислено аналізувати власні дії, зважити засоби й способи, які використовуються, з точки зору їх відповідності умовам завданням та їх структури); планування (мислене експериментування, або внутрішній план дій, що виражається у здатності людини мислено проводити пошук, будувати систему можливих дій та визначати оптимальні дії, що відповідають суттєвим умовам завдань [8, с. 281 – 282].

Слід, на нашу думку, звернути увагу і на існування поряд із теоретичним практичного мислення студента. Воно спрямоване на вирішення практичних задач, або перетворення практичних ситуацій. Його основна мета – підготовка фізичного перетворення дійсності: постановка мети, складання планів, проектів, схеми. Інакше кажучи, йдеться про мисленневий акт, що дає практично ефективний результат.

Ю. Трофімов, В. Рибалка, П. Гончарук та ін. наголошують, що інколи практичний інтелект пов'язується з вирішенням завдань переважно з допомогою практичних дій (а не образних і вербальних, які не можуть бути

виключені цілком, але їхня вага порівняно менша). Власне, йдеться про перевагу наочно-дійового мислення у патричному інтелекті, переважне використання матеріальних і матеріалізованих засобів розв'язування завдань (реальних об'єктів, засобів праці, знаково-символічних об'єктів – алгоритмів, планів тощо) та відповідні дії з ними [8, с. 283].

У другій половині ХХ ст. у зв'язку з об'єктивною інтелектуалізацією праці, потребою у формуванні професіонала широко почало застосовуватися поняття «*професійне мислення*», яке дає змогу оновлювати знання, підвищувати кваліфікацію, критично мислити й знаходити нові оригінальні засоби розв'язання професійних задач, добре орієнтуватися в потоці різноманітної інформації, переборювати «нештатні», екстремальні ситуації. Дуже важливою є здатність суб'єктивно інтелектуально насичувати власні трудові процеси, тобто вбачати, виділяти проблеми в трудовій діяльності й творчо розв'язувати їх. Специфічність професійного мислення здебільшого пов'язана з орієнтуванням фахівця в предметі своєї діяльності, а також із використовуваними знаряддями, засобами впливу на цей предмет, тобто технологічною стороною професійної діяльності [8, с. 288 – 289].

Високий рівень професіоналізму пов'язаний з теоретичним, творчим, часто інтуїтивним мисленням і розвиненим практичним інтелектом. Підготовка професіонала вимагає обов'язкового аналізу специфіки професійних завдань і стратегії їхнього розв'язування [8, с. 288]. Майбутні учителі української мови з таким типом мислення визначають основні лінгводидактичні засади навчання, добирають та аргументують їх, можуть прогнозувати результат, приймати власне рішення.

Великої актуальності в психологічних дослідженнях студентської молоді, як зауважує В. Роменець, набуває питання про формування здібностей до наукового мислення – творчого оволодіння фаховими дисциплінами [9, с. 115].

На думку психологів, основним і, як правило, найбільш розвинутим типом мислення дорослої людини, зокрема вчителя української мови є словесно-логічне. Це мислення, що втілюється в поняттях, логічних

конструкціях (судженнях, умовиводах) і характеризується застосуванням мовних засобів. Превалювання вербального мислення є досить природним, оскільки сьогодні ми живемо в умовах вербальної культури (книги, преса, вербальна комунікація). Щоправда, спеціалісти вважають, що деякі зміни може внести значне поширення комп'ютера, що він поряд із телебаченням (відеокліпи) містить окремі елементи комунікації в образах. Людина оперує за допомогою слова узагальненими поняттями, встановлює загальні закономірності, однак слово не може передати всього багатства образу [8, с. 279].

Отже, усі якості мислення людини формуються й розвиваються в діяльності. Змістовна й відповідно організована діяльність сприяє всебічному розвитку цінних якостей мислення особистості [5, с. 148 – 149].

Одним із засобів мислення є **мовлення**. Як зазначає Г. Костюк, між мисленням і мовленням є взаємний і суперечливий зв'язок. Мовлення є засобом мислення, але повноцінне оволодіння ним можливе тільки в процесі самого мислення, пізнання людиною об'єктивної дійсності. Відриваючись від пізнання, слово стає пустим і втрачає свою силу. І в навчанні воно втрачає цю силу і своє значення в розвитку здібностей студентів, якщо останні запам'ятовують словесні форми знань, поминаючи ту складну пізнавальну діяльність, результатом якої є ці знання [4, с. 324].

Окремі вияви мовленнєвої діяльності (акти мовлення) класифікують за різними ознаками (ступенем довільності мовлення, ступенем складності психофізіологічного механізму тощо). Однак найчастіше в науковій літературі мовлення поділяють за ознаками екстериоризованості та інтериоризованості. За цим визначають зовнішнє (усне (монологічне й діалогічне) і писемне) та внутрішнє мовлення. Зміст і рівень внутрішнього мовлення визначається рівнем розвитку мислення і зовнішнього мовлення. Воно виконує функцію планування [3, с. 131 – 135].

Розвиток мовлення в юності, на думку В. Поліщук, характеризують такі особливості: уміння адекватно висловлювати думки абстрактного змісту;

прагнення до самовдосконалення мовлення; оволодіння складними конструкціями; зміни в динаміці та структурі внутрішнього мовлення (скорочене внутрішнє мовлення стає основою мисленнєвих дій [7, с. 182].

Оскільки мовлення є інтегральним показником загального розвитку людини, удосконалення потребує передусім воно й відповідно до принципів світосприйняття на основі органічної єдності діяльності лівої та правої півкуль головного мозку, аналогічного ставлення до світу, єдності слова й діла. Відтак, мова йде мовленнєвий розвиток, який можна розглядати та характеризувати в процесуальному аспекті і як результат цього процесу [11, с. 20].

Нам імпонує думка Л. Скуратівського, що мовленнєвий розвиток як процес – це система інформаційних, дидактичних, виховних засобів, що спрямовані на: виявлення і плекання психофізіологічних задатків особистості вчителяукраїнської мови: пам'яті, мислення, уяви, волі, емотивної сфери, артикуляційної виразності, гучності голосу тощо; засвоєння мовної системи, мовних норм, мовного етикету, збагачення мовлення лексико-фразеологічними, стилістичними засобами, що зумовлюють такі якості мовлення, як доречність, виразність, точність, логічність, багатство, переконливість, милозвучність; оволодіння студентами вміннями вчитися знаходити, опрацьовувати, оцінювати, запам'ятовувати і використовувати інформацію у процесі підготовки власних висловлювань, що спрямовані на досягнення узгодженого особистого та суспільного блага; формування цілісної, відкритої, оптимістичної картини світу, що спирається, з одного боку, на наукові засади, з другого – відображає загальнолюдські морально-етичні цінності, а з третього – цінності етичні.

Мовленнєвий розвиток як результат – це система психофізіологічних, мовленнєвих, когнітивних, креативних, світоглядних, духовних якостей особистості, що забезпечують певний рівень змістовності, суспільної значущості та цінності, виразності, мовної довершеності, комунікативної доцільності висловлювання, у цілому його ефективності [11, с. 21].

Мовленнєвий розвиток особистості може розглядатися у двох площинах – як результат і як процес. Якщо розглядати мовленнєвий розвиток як результат, найважливіші чинники, що справляють реальний вплив на мовлення, розподіляються на такі, що мають: *психофізіологічний* (показники розумового розвитку (знання, їх системність, рівень мисленнєвого розвитку), пам'ять, сформованість репродуктивної та продуктивної уяви, ступінь розвитку емотивно-чуттєвої сфери); *лінгвістичний* (мовні показники, ступінь сформованості видів мовленнєвої діяльності), *особистісно-ціннісний характер* (рівень особистісної сформованості, національна самоідентифікація особистості, рівень ціннісного вибору особистості, узгодженість мовленнєвого вчинку із загальнолюдськими морально-етичними нормами й естетичними закономірностями [11, с. 27].

Існують особливі вимоги, певне ставлення до мовлення кожного фахівця – майбутнього вчителя української мови. Воно повинно бути не просто стилістично та логічно досконалим, але й переконливим, емоційно-образним, науково-доказовим і впливовим. Властивості професійного мовлення непросто виробляються впродовж набування практичного досвіду, а вимагають і власної саморегуляції, прагнення вдосконалити власне мовлення [5, с. 269].

Щоб успішно оперувати поняттями й уявленнями на рівні мислення, необхідно їх зберігати в упорядкованому й мобільному стані, бо нові зрушення в розвитку психіки завжди ґрунтуються на результатах попереднього розвитку. Відтак, діяльність майбутнього вчителя української мови великою мірою залежить від багатства її **пам'яті** [8, с. 217].

На думку психологів, для студентського віку характерні такі види пам'яті: 1) залежно від того, що запам'ятовується (образна, словесно-логічна) [8, с. 340 – 342]. Словесно-логічна (вербальна) пам'ять пов'язана з запам'ятовуванням та відтворенням результатів мисленнєвої діяльності: поняття, судження, наукові формулювання, що передаються знаками та вербальними символами, зв'язним текстом та ін. Вербальна пам'ять – необхідна умова узагальненого, систематизованого засвоєння знань у процесі навчання, а

також будь-якої діяльності, що вимагає теоретичного аналізу, синтезу та абстрагування: діяльність ученого, вчителя тощо. Словесно-логічна пам'ять формується на основі образної. Обидва ці види пам'яті знаходяться в постійній взаємодії. Дослідження психологів доводять, що запам'ятовування абстрактного матеріалу полегшується використанням наочності в навчанні, й навпаки, запам'ятовування наочних зображень забезпечує більш високу ефективність під час називання їх словом та використанні різних прийомів їх систематизації [1, с. 51 – 52]. Ці види пам'яті слід урахувувати в процесі добору засобів навчання;

2) за тривалістю закріплення і збереження матеріалу (довгочасна, короткочасна, сенсорна й оперативна) [1, с. 58 – 59; 5, с. 340 – 342; 8, с. 221 – 225]. Довгочасна пам'ять – це інформаційна база діяльності, система еталонів, що відіграють певну роль у впізнанні об'єктів, в оцінці та відборі нової вхідної інформації, у своєрідності образів, що формуються. Короткочасна пам'ять служить для недовготривалого зберігання інформації протягом декількох хвилин. Сенсорна пам'ять – це прийом та збереження інформації, що поступає на сенсорний вхід людини протягом доли секунди. У зоровій сенсорній пам'яті проходить первинна переробка інформації, що поступає, її відбір (фільтрація), сканування. Оперативна пам'ять уводить та виводить інформацію з довгочасної пам'яті [1, с. 63 – 64];

3) залежно від того, як процеси пам'яті включаються в структуру діяльності, як вони пов'язані з її цілями та засобами (мимовільна, довільна) [8, с. 340 – 342]. Довільна пам'ять пов'язана зі свідомим самоконтролем та самоорганізацією суб'єктом своїх мнемічних дій, що спеціально направлені на запам'ятовування та відтворення. Ця форма пам'яті має особливе значення для навчання дорослих (студентів), які самостійно повинні вирішувати багато навчальних та професійних мнемічних завдань [1, с. 49];

4) за усвідомленням змісту матеріалу пам'яті (сислова, механічна) [8, с. 340 – 342]. Для ефективної підготовки майбутнього вчителя української мови важливе значення має урахування смислової пам'яті, оскільки вона, як

зауважує С. Бочарова, ґрунтується на утворенні зв'язків , що відображають суттєві та закономірні відношення між об'єктами. Сміслові перероблення матеріалу забезпечує ефективність як мимовільного, так і довільного запам'ятовування [1, с. 85].

С. Бочарова наголошує на урахуванні видової (спадкової) та індивідуальної (набутої) пам'яті людини. Видова пам'ять обумовлює наявність та вияв комплексу основних первісних потреб: оборонних, орієнтувальних, дослідницьких, соціально-комунікативних, що лежать в основі формування складних форм поведінки та діяльності. Цей вид пам'яті виступає базовою основою формування мотивації. Індивідуальна пам'ять є основою засвоєння знань, навичок, соціально вироблених норм поведінки та способів діяльності, що відіграє провідну роль у процесі формування особистості [1, с. 63 – 64]. Говорячи про індивідуальну пам'ять, маємо на меті урахування й індивідуальних особливостей пам'яті.

Поряд із пам'яттю суттєве значення для теоретико-методичної підготовки майбутнього вчителя української мови має увага, оскільки з численних сигналів оточення людина виділяє те, що необхідне для цілеспрямованої діяльності в певний момент, залежно від цього надаючи кожному об'єктові відображення певного значення. У взаємодії з навколишнім середовищем складається вибіркоче відображення свідомістю предметів і явищ, що забезпечуються **увагою**. [8, с. 252].

Однією з важливих характеристик уваги в студентському віці є зв'язок уважності з діяльністю і спрямованістю особистості. На певному [8, с. 261] етапі свого розвитку людина починає дедалі більше виділяти об'єкти, на які спрямовується довільна увага, згодом сягаючи післядовільних її форм. Об'єкти, які виділяє суб'єкт у зв'язку з метою і змістом діяльності, поступово посідають домінуюче місце у його свідомості. Виробляється звичка, поглиблюється інтерес, посилюється мотивація до певної діяльності. Накопичення відповідного досвіду загострює увагу на найдрібніших деталях у предметах і

явищах, малопомітних неспеціалістам. Так складається професіоналізація уваги, що починає формуватися ще в школі. [8, с. 261 – 262].

Відображаючи об'єктивну дійсність, людина не тільки сприймає те, що на неї діє в певний момент, чи уявляє те, що на неї діяло раніше. Життя потребує від людини створення образів і таких об'єктів, яких вона ще не сприймала, уявлення подій, свідком яких вона не була, передбачення наслідків своїх дій та вчинків, програмування своєї діяльності тощо [5, с. 366]. Відтак, мова йде про розвиток **уяви** майбутнього вчителя української мови.

Розвиток уяви в студентському віці характеризується такими особливостями: удосконалення репродуктивної та творчої уяви; критичне ставлення до витворів власної уяви, посилюється самоконтроль за її роботою; співвіднесення образів уяви, особливо своїх мрій, з реальністю та власними можливостями [7, с. 182].

На нашу думку, для характеристики особливостей студентського віку мають такі види уяви: художня уява та наукова уява. Художня уява має переважно чуттєві (зорові, слухові, дотикові та ін.) образи, надзвичайно яскраві й детальні. Наукова уява виявляється у побудові гіпотез, проведенні експериментів, в узагальненнях, що їх роблять під час створення понять. Фантазія відіграє важливу роль у плануванні наукового дослідження, побудові експериментальної ситуації, у передбаченні перебігу експерименту. Під час побудови наукової системи уява необхідна, щоб доповнити відсутні, не знайдені ще ланки в ланцюжку фактів [5, с. 374 – 375].

Отже, глибокий аналіз психологічної та лінгводидактичної літератури дає змогу стверджувати, що в основі підготовки висококваліфікованого вчителя української мови лежать психологічні чинники: мислення, мовлення, уява, увага, пам'ять тощо. Їх урахування допоможе організувати правильну методичну підготовку студентів, дібрати систему вправ та завдань.

Література

1. **Бочарова С. П.** Психологія и память. Теория и практика для обучения и работы / Світлана Петровна Бочарова. – Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. – 384 с.
2. **Вітвицька С. С.** Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.
3. **Дубравська Д. М.** Основи психології : Навч. посібник / Дубравська Дося Михайлівна. – Львів : Світ, 2001. – 280 с.
4. **Костюк Г. С.** Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л. М. Проколієнко; Упор. В. В. Андрієвська, Г. О. Балл, О. Т. Губко, О. В. Проскура / Григорій Силевич Костюк. – К. : Рад. шк., 1989. – 608 с.
5. **Максименко С. Д., Євтух М. Б., Цехмістер Я. В., Лазуренко О. О.** Психологія та педагогіка. Підручник / Максименко Сергій Дмитрович, Євтух Микола Борисович, Цехмістер Ярослав Володимирович, Лазуренко Олена Олексіївна. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 584 с.
6. **Павелків Р. В.** Вікова психологія : підручник / Р. В. Павелків – К. : Кондор, 2001. – 469 с.
7. **Поліщук В. М.** Вікова та педагогічна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : Навчально-методичний посібник / Валерій Миколайович Поліщук. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 330 с.
8. **Психологія** : Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
9. **Роменець В. А.** Психологія творчості : Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. – К. : Либідь, 2001. – 228 с.
10. **Савчин М. В.** Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – «2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2011. – 384 с.

11. **Скуратівський В.** Вивчення мовної теми як засіб мовленнєвого розвитку учнів // Українська мова і література в школі / Леонід Скуратівський. – № 4. – 2011. – с. 27-32.

12. **Туркот Т. І.** Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Туркот Тетяна Іванівна. – К. : Кондор, 2001. – 628 с.

Ruskulis L. V.

Considering the Psychological Characteristics of College Age in the Preparation of Future Teachers of Ukrainian Language

The paper analyzes the features of adolescence, says that during this period the most active is the formation of most mental functions, the rapid development of intelligent human capabilities, the formation of character, outlook of young people; outlines the typical features of a modern young generation, relying on their own strength and capabilities, the desire to acquire highly educated in the future and provide an opportunity to assert self identification; determined that the psychological criterion of transition from adolescence to adolescence is a sharp change in internal positions, changing attitudes to the future, which is a major dimension; emphasizes the importance of taking into account professional thinking in preparing future teachers of the Ukrainian language, then noted that the high level of professionalism associated with the theoretical, creative, often intuitive thinking and developed practical intelligence; noted the importance of forming the abilities of scientific thinking; characterized by the development of student speech as physiological system, speech, cognitive, creative, philosophical, spiritual personality traits that provide some level of content, social significance and value, expressiveness, linguistic perfection, communicative appropriateness of expression in general its efficiency; much attention is given to analysis of the characteristics of memory that reaches the highest level of development at this age, attention and professionalization of artistic and scientific imagination.

Keywords: adolescence, mental functions, mental processes.

Відомості про автора

Рускуліс Лілія Володимирівна – кандидат педагогічних наук; доцент; доцент кафедри прикладної лінгвістики Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Коло інтересів – лінгводидактика вищої школи.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2015 р.

Прийнято до друку 27.11.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Нікітіна А. В.